

SUMMARY

Voloshko H. Modern challenges of the information society in the aspect of forming of future teachers' media literacy.

The article notes that in recent years it has become an increasingly urgent the problem of introducing media education as part of the educational process aimed at the development of culture media in the society, preparation of the individual to effective interaction with the modern system of mass media, including both traditional (print publications, radio, film, television) and contemporary (computer-mediated communication, Internet, mobile telephony) media.

The author shares the view that new information changes in the society caused the phenomenon in which traditional education system is not sufficiently able to meet the needs of the society in the transmission of new values. The role of the teacher and the role of parents as key sources of new knowledge for the younger generation have changed significantly. After all, modern student can faster than any adult obtain information and use it. But at the same time, such changes in unrestricted access to information have many hidden risks that can negatively affect the development of child's personality. So, modern teachers must learn in practice to solve much more complex problems than the predecessors in order to be ready to implement new pedagogical strategies in the context of mass computerization and informatization of life. Due to the interest of researchers to this problem, the aspect of the formation of media literacy of future teachers remains insufficiently resolved.

As a conclusion, the author argues that deficiencies in the education system in the process of mediatization can be corrected through quality optimization of the learning process through the use of media and the active involvement of new media as a tool for learning and sources of innovation to educational research. One of these tools may be a socio-educational advertising as a means of educational work and the development of media literacy of future teachers.

Key words: information society, media literacy, future teacher, media culture, educational process, social and educational advertising.

УДК 378:781.68:008

М. І. Демір

Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського, м. Одеса

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню педагогічних умов формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики та їх реалізації. Розкрито сутність понять «інтерпретаційна культура», «умова», «педагогічні умови». Наголошується на тому, що інтерпретаційна культура є необхідною складовою професійної компетентності майбутніх фахівців. Виявлено роль і значення педагогічних умов (стимулювання настанови майбутніх учителів музики на формування інтерпретаційної культури; впровадження герменевтичного підходу в навчально-виховний процес; актуалізація самоорганізації майбутніх учителів музики в контексті досліджуваного конструкту) у формуванні інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики. У даній статті висвітлено форми й методи, які застосовувалися під час формувального експерименту.

Ключові слова: інтерпретаційна культура, умова, педагогічні умови, майбутній учитель музики, настанова, герменевтичний підхід, самоорганізація.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення Міністерство освіти і науки України підвищує вимоги до ефективності діяльності вчителів. Відбувається процес формування сучасної інтеграційної освітньої політики, у процесі якого педагоги повинні якісно виконувати професійні завдання. В означених умовах основна роль належить вищій школі, яка полягає у якісній підготовці кваліфікованих фахівців. Вища школа виступає провідним інструментом навчально-виховного процесу та впливає на процес формування нового кадрового блоку. На наш погляд, одним з основних завдань музичної педагогіки вищої школи є формування інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики, оскільки остання прямо й безпосередньо пов'язана з практичною діяльністю педагога-музиканта.

Аналіз актуальних досліджень. Окремі аспекти інтерпретаційної культури у філософському напрямі досліджували М. Бахтін, В. Дільтей, М. Каган, П. Рікер, Г. Рузавін, Ф. Шлейермахер та ін., у психологічному – О. Бодальов, А. Брудний, А. Славська та ін., у педагогічному – О. Колоянова, Ю. Сенько, Н. Телишева, Н. Юдзіонук та ін., у галузі музичної освіти – М. Корноухов, Д. Лісун, А. Линенко, О. Олексюк, М. Петренко та ін. Необхідно підкреслити, що в наш час в освіті залишається відкритим питання про змістовне наповнення феномену інтерпретаційної культури у процесі професійної підготовки майбутніх учителів музики.

Мета статті полягає в обґрунтуванні педагогічних умов формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики та їх реалізації.

Виклад основного матеріалу. Поняття «інтерпретаційна культура» в самому загальному вигляді несе в собі ідею, яка закладена в первісному й основному сенсі категорії культури – ідею виховання й розвитку. Виходячи з цього, формування інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики можна представити як культивацийний процес, що спрямований на вдосконалення всього комплексу властивостей особистості музиканта: розвитку її природних здібностей, духовних потреб, естетичного смаку, етики, професійної майстерності тощо. Таке розуміння інтерпретаційної культури відповідає прийнятим сьогодні в гуманітарних науках уявленням про структурну складність і багатовимірність феномена культури взагалі, та музичної культури зокрема.

Майбутній учитель музики, який володіє інтерпретаційною культурою повинен уміти виявляти зміст, поетичний сенс і художній образ музичного твору. Г. Нейгауз відмічає багатовимірність музичного твору й визначає його як продукт, у якому переплітаються національні, історичні, етичні, естетичні та ін. показники, які формують цей твір, а в більш вузькому та спеціальному значенні – його стильову специфіку [6, 16]. Остання є самим прямим і неопосередкованим об'єктом музично-педагогічної майстерності та інтерпретаційної культури, а також є предметом творчого інтересу вчителя музики.

На нашу думку, інтерпретаційна культура майбутнього вчителя музики – це цілісне інтегративне утворення, яке виражається в розумінні та тлумаченні музично-педагогічної дійсності в усій сукупності її процесів, подій, структур, міжособистісних відносин, яке засноване на комплексі знань, умінь і навичок, а також на творчому досвіді, спрямованому на виявлення сенсу музично-педагогічних текстів.

Логіка нашого дослідження потребує більш детально розглянути поняття «умова», «педагогічна умова». З філософської точки зору, умова – категорія, у якій відображено універсальні відношення речі до тих чинників, завдяки яким вона виникає та існує [7, 198].

Психологи умову розуміють як сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, що ймовірно впливають на розвиток конкретного психічного явища; до того ж це явище опосередковується активністю особистості, групою людей [4, 197]. У педагогіці умови найчастіше розглядають як обставини, фактори, сукупність заходів, від яких залежить ефективність функціонування педагогічної системи.

Педагогічні умови визначають здебільшого як відображення відношень педагогічного процесу до тих чинників, завдяки яким він виникає та існує; чинники, що зумовлюють зміст освіти, та чинники, що впливають на добір технологій навчання, виховання та її організацію [1, 130]; обставини, за яких компоненти цілісного педагогічного процесу професійної підготовки фахівців опосередковується активністю особистості або групи людей [3, 9]; те, що сприяє успішному перебігу чогось, як педагогічно комфортне середовище, як сукупність заходів у навчально-виховному процесі, що зумовлюють досягнення студентами певного рівня діяльності [2, 20].

Ми визначаємо педагогічні умови формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики як обставини, які впливають на спрямоване осмислення та рефлексію власної професійної та музично-просвітницької діяльності й забезпечують ефективність навчально-виховного процесу. А саме: стимулювання настанови майбутніх учителів музики на формування інтерпретаційної культури; впровадження герменевтичного підходу в навчально-виховний процес; актуалізація самоорганізації майбутніх учителів музики в контексті досліджуваного конструкту.

Означені нами педагогічні умови реалізовувалися під час проведення педагогічної майстерні «Основи формування інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики». Завдання педагогічної майстерні полягало в акцентуванні уваги студентів на усвідомлення значущості та важливості майбутньої професії, на уявлення свого місця в ній; спонуканні майбутніх фахівців до накопичення професійних знань і оволодіння ними комплексом професійних умінь і навичок.

У виборі першої педагогічної умови, ми керувалися тим, що від настанови на формування інтерпретаційної культури залежить розвиток

майбутнього вчителя у професійній сфері, його ставлення до обраної професії, а також активність у навчальній діяльності. Оскільки настанова сприяє внутрішній організованості та впорядкованості майбутніх фахівців, цілісності їхньої поведінки, послідовності та структурній стійкості їхньої діяльності, орієнтації на засвоєння нових знань, вмінь і навичок, а також, адекватному аналізу змісту та значенню майбутньої професії, тому для формування в майбутніх учителів інтерпретаційної культури, настанова повинна проявлятися на всіх етапах процесу навчання у вищому педагогічному навчальному закладі.

Так, під час лекційних занять педагогічної майстерні студенти дізнавалися про сутність інтерпретаційної культури, її структуру, її роль і значення у формуванні компетентного викладача, необхідність постійної самоосвіти. У процесі практичних занять, які орієнтувалися на закріплення теоретичного матеріалу, нами застосовувались активні методи навчання майбутніх учителів (заохочення, ділові ігри, дискусії, тренінги, круглий стіл). Стимулювання настанови на формування інтерпретаційної культури вимагало створення позитивних емоційних ситуацій. Тому під час педагогічної майстерні ці ситуації створювалися за допомогою ретельно підібраних і розглянутих прикладів із майбутньої професійної діяльності вчителя музики. Під час самостійної роботи студенти готували доповіді й реферати з використанням додаткових літературних та інформаційних джерел, вели рефлексивний щоденник.

Таким чином, стимулювання настанови в контексті формування інтерпретаційної культури допомогло студентам адекватно усвідомити перспективу своєї майбутньої професії та виявити тісний зв'язок набутих знань, умінь і навичок під час професійної підготовки, визвала бажання сформулювати власну інтерпретаційну культуру, від якої, у свою чергу, залежить становлення майбутнього вчителя як висококваліфікованого фахівця.

Обираючи другу педагогічної умову дослідження ми виходили з того, що герменевтичний підхід у музично-педагогічній освіті орієнтує на осмислення, розуміння й інтерпретацію творів мистецтва, на розкодування цінностей, ідеалів, норм, що втілені в них, на концентрацію самовираження в процесі осягнення себе й навколишнього світу. А процес розуміння та інтерпретації, які невід'ємні від сутності герменевтики, відіграють важливу роль у формуванні інтерпретаційної культури майбутнього вчителя музики. Функцією герменевтичного підходу в професійній діяльності є опосередкування досвіду транскультурних традицій світової освіти. Герменевтика як наука, спираючись на величезний історико-культурний досвід, допомагає інтегрувати будь-який текст у сучасність, урахувуючи характер мислення інтерпретатора, тим самим сприяючи формуванню інтерпретаційної культури.

Погоджуючись із поглядами А. Линенко, під час впровадження герменевтичного підходу в навчально-виховний процес, ми дотримувалися таких герменевтичних метапринципів:

- організація простору розуміння в педагогічній і пізнавальній діяльності під час взаємодії системи «викладач-студент»;
- встановлення міжособистісних відносин між учасниками педагогічного процесу на основі діалогу, рефлексії, толерантності, емпатії;
- розвиток здібності студента до саморозуміння себе як майбутнього професіонала [5, 17].

Реалізовувалася друга педагогічна умова таким чином: під час лекційних занять студенти дізнавалися про герменевтику як філософську теорію та мистецтво тлумачення, про співвідношення понять «інтерпретація», «тлумачення», «розуміння», про герменевтичне коло розуміння, герменевтичний підхід та його принципи в педагогіці, а також його значущість у формуванні компетентного викладача. У процесі практичних занять, студенти захищали реферати, аналізували педагогічні, музичні й музично-педагогічні тексти, виконували вправи на розуміння текстів, своїх учнів, батьків, колег. Під час самостійної роботи студенти готувалися до захисту рефератів і доповідей, аналізували уривки з творів, писали рецензії на педагогічні статті, відвідували концерт та аналізували рівень інтерпретаційної культури виконавців. Під час педагогічної майстерні майбутні педагоги розвивали власні здібності до адекватного розуміння й інтерпретації творів мистецтва, тим самим підвищували рівень своєї інтерпретаційної культури.

Отже, впровадження герменевтичного підходу в навчально-виховний процес повною мірою забезпечило створення умов для розвитку суб'єктності студента, прояву його внутрішніх потенцій, зорієнтувало майбутніх викладачів на осмислення й інтерпретацію явищ мистецтва шляхом саморозуміння, розуміння та тлумачення власної діяльності.

Обираючи третю умову (актуалізація самоорганізації майбутніх учителів музики в контексті досліджуваного конструкту), ми керувалися тим, що постійна самоорганізація майбутнього вчителя сприяє його ефективній професійній діяльності, оскільки є діяльністю та здатністю особистості, яка пов'язана з умінням організувати себе. Супроводжується ця здатність активністю, цілеспрямованістю, обґрунтованістю мотивації, плануванням своєї діяльності, самостійністю, швидкістю прийняття рішень і відповідальності за них, почуттям обов'язку, критичністю оцінки результатів власних дій.

Педагогічна майстерня сприяла актуалізації самоорганізації майбутніх учителів музики для формування в них інтерпретаційної культури. Під час лекційних занять студенти дізнавалися про: синергетичний підхід, його принципи; сутність самоорганізації, методологічні основи проблеми самоорганізації, її значення у формуванні інтерпретаційної культури, у становленні компетентного викладача; засоби й методи організації навчальної діяльності. Семінарські заняття проводилися у формі оргдіалогу, бесіди та ін. На практичних заняттях проводилися концерти-лекції в ЗОШ та музичній школі. Під час самостійної роботи студенти писали твір-есе;

відвідували музичні концерти з їх подальшим аналізом і обговоренням, вели щоденник справ, у якому планували ресурси робочого часу, описували власну продуктивну діяльність та ефективну роботу.

Висновки. Отже, учитель музики, у якого сформована інтерпретаційна культура зможе адекватно розуміти й інтерпретувати твори мистецтва, педагогічні, музично-педагогічні тексти, при цьому залучаючи учнів до світу музичного мистецтва, розвивати їх духовне, чуттєво-емоційне сприйняття, збагачувати їх естетичний досвід. Доходимо висновку, що обрані нами педагогічні умови сприяють формуванню інтерпретаційної культури майбутніх учителів музики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанський Ю. К. Оптимізація педагогічного процесу / Ю. К. Бабанський, М. М. Поташник. – К. : 1984. – 288 с.
2. Белкин А. С. Ситуация успеха. Как ее создать: книга для учителя / А. С. Белкин. – М. : Просвещение, 1991. – 176 с.
3. Горліченко М. Г. Педагогічні умови адаптації курсантів до навчання у вищих військових навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / М. Г. Горліченко. – Одеса, 2006. – 20 с.
4. Конюхов Н. И. Словарь-справочник практического психолога / Н. И. Конюхов. – Воронеж : Из-во НПО «МОДЭК», 1996. – 224 с.
5. Линенко А. Ф. Герменевтический підхід у підготовці вчителя музики / Алла Францівна Линенко // Науковий вісник ПДПУ імені К.Д. Ушинського. – Спец. випуск. – Одеса, 2006. – С. 15–21.
6. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога [4-е изд.] / Г. Г. Нейгауз. – М. : Музыка, 1982. – 300 с.
7. Философский энциклопедический словарь / под ред. С. С. Аверинцева и др. – 2-е изд. перераб. и доп. – М. : «Сов. Энциклопедия», 1989. – 814 с.

РЕЗЮМЕ

Демир М. И. Педагогические условия формирования интерпретационной культуры будущих учителей музыки.

Статья посвящена теоретическому обоснованию педагогических условий формирования интерпретационной культуры у будущих учителей музыки и их реализации. Раскрыта сущность понятий «интерпретационная культура», «условие», «педагогические условия». Подчеркивается, что интерпретационная культура является необходимой составляющей профессиональной компетентности будущих специалистов. Выявлена роль и значение педагогических условий (стимулирование установки будущих учителей музыки на формирование интерпретационной культуры; внедрение герменевтического подхода в учебно-воспитательный процесс; актуализация самоорганизации будущих учителей музыки в контексте исследуемого конструкта) в формировании интерпретационной культуры будущих учителей музыки. В данной статье рассматриваются формы и методы, которые применялись во время формирующего эксперимента.

Ключевые слова: интерпретационная культура, условие, педагогические условия, будущий учитель музыки, установка, герменевтический подход, самоорганизация.

SUMMARY

Demir M. Pedagogical conditions of formation of the future music teachers' interpretative culture.

*The aim of this article is to substantiate pedagogical conditions of formation of interpretative culture in the future music teachers and their implementation. **Research methodology.** The mentioned pedagogical conditions we implemented during the educational workshop «Basics of formation of interpretative culture of future music teachers». **Results.** Pedagogical conditions chosen are effective, because the level of formation of interpretative culture of future music teachers increased. **Novelty.** Novelty is to determine the interpretative culture and pedagogical conditions of formation of music teachers' interpretative culture, as well as implementation of educational workshops while forming experiment. In our opinion, interpretative culture of the future music teacher is a holistic integrative education, which is reflected in the understanding and interpretation of music and educational reality in the totality of its processes, events, structures, interpersonal relationships, which is based on a set of knowledge and skills, and on creative experiment aimed at identifying the meaning of musical and pedagogical texts. We define pedagogical conditions of interpretative culture of future teachers of music as circumstances affecting directed reflection and reflection of their own professional musical and educational activities and ensure the effectiveness of the educational process. Namely: the promotion of future music teachers' guidelines on the formation of interpretative culture; implementation of the hermeneutic approach in the educational process; self-actualization of future music teachers in the context of the studied construct. **The practical significance.** The teacher of music, whose formed interpretive culture can adequately understand and interpret works of art, educational and musical texts, thus attracting students to the world of music, develop their spiritual, emotional, sensory perception, enrich their aesthetic experience. It is concluded that the chosen pedagogical conditions promote formation of interpretative culture of future music teachers.*

Key words: interpretative culture, condition, pedagogical conditions, future teacher of music, guidance, hermeneutic approach, self-organization.